

رشد ۳ برابری جمعیت سالمندان تا سال ۱۴۳۰

رئیس انجمن علمی سالمندان ایران نسبت به روند پرشتاب سالمندی جمعیت کشور هشدار داد و گفت: «طبق پیش‌بینی‌ها، تا سال ۱۴۳۰ از هر سه ایرانی، یک نفر بالای ۶۰ سال خواهد بود و جمعیت سالمندان ایران از ۹ میلیون نفر فعلی، به بیش از ۲۷ میلیون نفر خواهد رسید.» به گزارش خبرنگاران، احمد دلبری با اشاره به داده‌های رسمی و تحلیل‌های جمعیت‌شناسی اعلام کرد، دو برابر شدن جمعیت سالمندان در کشورهای توسعه‌یافته حدود ۱۰۰ سال طول کشیده، اما در ایران این تغییر ساختاری تنها طی ۴۰ سال رخ می‌دهد: «اگر امروز برای این روند برنامه‌ریزی نکنیم، فردا با بحران‌های جدی اجتماعی و اقتصادی روبه‌رو خواهیم شد.» دلبری، تنهایی و انزوای سالمندان را یکی از جدی‌ترین بحران‌های پیش‌رو دانست: «در حال حاضر حدود ۸۰ تا ۹۰ هزار سالمند مجرد در کشور داریم که پیش‌بینی می‌شود این رقم تا سال ۱۴۳۰ به بیش از دوونیم میلیون نفر برسد. روند تجرد قطعی، کاهش فرزندآوری و کوچک‌شدن خانواده‌ها، این بحران را تشدید خواهد کرد.»

شرایط صدور گذرنامه برای زنان متاهل

رئیس پلیس مهاجرت و گذرنامه فراجا از ارائه تسهیلات برای زنان متاهل برای دریافت گذرنامه خبر داد و اعلام کرد، در صورت عدم تغییر نظر همسر، نیازی به ارائه رضایت‌نامه جدید نیست. به گزارش ایسنا امید نودهی در پاسخ به پرسشی درباره صدور گذرنامه زیارتی برای زنان متاهل اظهار کرد: در صورتی که خانمی پیش‌تر برای دریافت گذرنامه، رضایت‌نامه‌ای از همسر خود ارائه کرده باشد و از آن زمان تا امروز، همسر از رضایت خود عدول نکرده باشد، آن رضایت‌نامه همچنان معتبر است. او در پاسخ به سوال دیگری درباره شرایط صدور گذرنامه زیارتی برای مشمولان نظام وظیفه، دانشجویان، محصلان و طلاب گفت: «مشمولان غایب نمی‌توانند از خدمات گذرنامه بهره‌مند شوند و باید ابتدا وضعیت نظام وظیفه خود را در سازمان مربوطه تعیین تکلیف کنند؛ اما دانشجویان، طلاب و محصلانی که نیاز به خروج از کشور دارند، می‌توانند از طریق سامانه سخا و بدون گذاشتن وثیقه، اقدام به دریافت اجازه خروج کنند.»

تعیین جنسیت ۲ یوز آسیایی

مدیرکل حفاظت محیط‌زیست استان سمنان، از تعیین قطعی جنسیت دو یوز آسیایی، یعنی «هپوا» و «توله بازمانده هلیا» در ذخیره‌گاه زیست‌کره توران خبر داد. به گزارش خبرنگاران، سعید یوسف‌پور جنسیت هر دو یوز راثر اعلام کرد: «براساس بررسی‌های دقیق کارشناسان پروژه پایش و حفاظت از یوز آسیایی، و با تکیه بر تصاویر و ویدئوهای باکیفیت که اخیراً از این دو فرد به ثبت رسیده، جنسیت هر دو یوز به‌طور قطعی مشخص شد. طبق نتایج نهایی، هر دو یوز، نر هستند.» به گفته او، پیش‌تر به‌دلیل محدودیت‌های بصری در برخی ثبت‌های قبلی، امکان تشخیص دقیق جنسیت این دو یوز وجود نداشت و در گزارش‌های اولیه، جنسیت آن‌ها به‌صورت نامشخص درج شده بود: «اما در تصاویر جدید، با زاویه دید مناسب و وضوح بالا، تمام شاخص‌های آلتومیک مورد نیاز برای تعیین جنسیت در اختیار تیم تخصصی قرار گرفت و بررسی‌ها، منجر به نتیجه قطعی شد.»

ارزیابی کارشناسان از وضعیت شاخص‌های شهری در پایتخت

عکس: آژانس عکس تهران

تهران در وضعیت اضطرار

تهران است: «کاهش ریسک، فرآیندی مستمر است که نیازمند برنامه‌ریزی طولانی‌مدت، سرمایه‌گذاری‌های بزرگ و همکاری بین تمام نهادهای دولتی و مشارکت مردم است. یکی از اقدامات محوری، کاهش جمعیت شهر و استان تهران است، ولی کاهش جمعیت فقط با روش‌های مقابله با سوانح قابل حل نیست؛ بلکه مسئله‌ای فرهنگی، اجتماعی و از همه مهم‌تر اقتصادی است. هر یک از این سوانح مانند زلزله، سیل، فرونشست دلایل و راه‌حل‌های متفاوتی دارند. برای مثال، مقابله با زلزله نیازمند مقاوم‌سازی ساختمان‌ها و زیرساخت‌هاست، در حالی که کاهش ریسک فرونشست زمین به مدیریت منابع آبی زیرزمینی مربوط می‌شود. فرونشست زمین‌های نشست کرده هم عملاً قابل برگشت نیستند و باید از گسترش این روند جلوگیری یا حداقل سرعت آن را کم کرد. اجرای طرح‌های بزرگ عمرانی و مقاوم‌سازی به منابع مالی و نیروی انسانی زیادی نیاز دارد و موفقیت در کاهش ریسک مخاطرات به همکاری هماهنگ بین شهرداری، دولت، وزارتخانه‌های مختلف و سایر نهادهای وابسته است که گاهی اوقات با چالش‌هایی بین خود این نهادهای مواجه است.»

او می‌گوید، آگاهی‌رسانی و آموزش همگانی مردم برای مشارکت و آمادگی در برابر حوادث، همچنین رعایت استانداردهای ساخت‌وساز، یک فرآیند زمان‌بر است. تا زمانی که اقدامات پیشگیرانه انجام نمی‌شود، فرصت موجود هم به‌تدریج از دست می‌رود. مهم این است که این فرآیند به‌صورت مداوم و با جدیت پیگیری شود.

زارع توضیح می‌دهد که تهران در یک «وضعیت اضطراری دائمی» قرار دارد و باید به‌صورت مستمر روی کاهش آسیب‌پذیری خود کار کند: «به‌جای تمرکز بر یک فرصت زمانی خاص، باید بر شتاب بخشیدن به اقدامات تاکید کرد. مدیریت روان‌بها، اصلاح مسیرها، افزایش نفوذپذیری خاک در مناطق شهری و مدیریت مصرف آب‌های زیرزمینی، استفاده از منابع آب جایگزین و نظارت بر چاه‌های غیرمجاز از کارهای اصولی برای کنترل بحران آب و مسئله فرونشست زمین است.» عضو فرهنگستان علوم پاسخ می‌دهد: «تهران در حال حاضر از وضعیت زیست‌پذیری اکولوژیک بسیار نامطلوبی رنج می‌برد و بسیاری از شاخص‌های حیاتی آن در وضعیت بحرانی قرار دارند. تهران یکی از آلوده‌ترین کلان‌شهرهای جهان است. آلودگی هوا به یک معضل دائمی تبدیل شده که نه تنها کیفیت زندگی را کاهش می‌دهد، بلکه سالانه جان تعداد زیادی از شهروندان را می‌گیرد. با گسترش بی‌رویه شهر و ساخت‌وسازهای غیرمجاز، فضاهاى سبز، باغ‌ها و رودرها را بین رفته‌اند. با این تخریب ظرفیت طبیعی شهر برای تصفیه هوا و مدیریت روان‌بها به‌شدت کاهش یافته است. مصرف بی‌رویه منابع آب زیرزمینی منجر به افت شدید سطح آب و پدیده فرونشست زمین در مناطق جنوبی و حومه تهران شده است. این فرونشست زیرساخت‌های حیاتی شهر را در معرض خطر قرار می‌دهد. از سوی دیگر مدیریت نامناسب پسماندها، یکی دیگر از چالش‌های اصلی است که محیط‌زیست و سلامت مردم را تهدید می‌کند. حجم بالای زباله و ضعف در تفکیک و بازیافت از مبدأ، فشار زیادی بر محیط‌زیست وارد می‌کند. فضاهاى سبز و اکوسیستم‌های طبیعی تهران به‌صورت جزیره‌هایی از هم گسیخته درآمده‌اند و ارتباط اکولوژیک آن‌ها با یکدیگر و با طبیعت پیرامون شهر و ارتفاعات البرز از بین رفته است. این گسست، تاب‌آوری اکولوژیک شهر را در برابر تغییرات اقلیمی و بلایای طبیعی به‌شدت کاهش داده است.»

چقدر فرصت داریم؟

اومی‌گوید باتوجه به وضعیت فعلی، تهران در مسیر از دست دادن کامل زیست‌پذیری اکولوژیک خود قرار دارد، مگر اینکه اقدامات جدی و فوری برای تغییر این روند انجام شود: «اگر سیاست‌های فعلی روند توسعه شهری بدون توجه به اصول اکولوژیک ادامه پیدا کند، آلودگی هوا، بحران آب و فرونشست زمین وخیم‌تر می‌شود. باتوجه به تخریب رودرها و منابع آبی، خطر سیلاب‌های مخرب در فصول بارندگی افزایش می‌یابد. محیط نامساعد محیطی، سلامت جسمی و روانی شهروندان را تهدید کرده و باعث کاهش شدید کیفیت زندگی می‌شود. با ادامه فرونشست زمین و تخریب زیرساخت‌ها، بخش‌هایی

سارا سبزی
خبرنگار گروه جامعه

«امکان ادامه بقای تهران به عنوان پایتخت وجود ندارد.»؛ این جمله آشنا را هفته گذشته رئیس‌جمهور در دیدار با اعضای جبهه اصلاحات گفت و بر موضع همیشگی خود درباره پایتخت نماندن تهران اصرار کرد؛ تصمیمی که موافقان و مخالفان زیادی مانند رئیس‌شورای شهر دارد و منتقدانش پیگیری پزشک‌های را برای انتقال پایتخت سیاسی غیرممکن می‌دانند. گفته‌های پزشک‌های دوباره نام تهران و مصائبش را به میان آورده است؛ شهری که طبق طرح تفصیلی سال ۱۳۴۹ قرار بود پایتختی با جمعیت ۵/۵ میلیون نفر باشد، اما ۵۵ سال بعد از تصویب این طرح و البته اجرا نشدن آن، جمعیت ثابت آن به حدود ۱۵ میلیون نفر هم رسیده است. این آمار غیر از جمعیت سایر شهرها و شهرستان‌های این استان است که حالا با بحران آب، برق، هوا، فرونشست، ترافیک و منظومه‌ای از بحران‌ها قرار دارد و حالا ساکنان آن از خود می‌پرسند، تهران هنوز جایی برای زندگی است؟

یکی از جدی‌ترین بحران‌های تهران، فرونشست زمین است که نه‌یک تهدید بالقوه، بلکه یک بحران فعلی و فعال است. میزان فرونشست در مناطق جنوبی و جنوب‌غربی استان تهران بسیار بالا و نگران‌کننده است. این نرخ در برخی مناطق به‌طور متوسط بین ۲۵ تا ۲۵ سانتی‌متر در سال اعلام شده و در بعضی نقاط حتی به ۲۶ سانتی‌متر و در منطقه ۱۸ شهرداری تهران در سال ۱۴۰۳، به حدود ۳۲ سانتی‌متر در سال نیز رسید. بخش‌های جنوبی تهران در مناطق ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹ و ۲۰ که بخش قابل‌توجهی از جمعیت شهر را در خود جای داده‌اند، به‌شدت درگیر این پدیده هستند.

تهران در وضعیت اضطراری دائمی

مهدی زارع، رزله‌شناس و عضو فرهنگستان علوم معتقد است که این پدیده باعث آسیب‌های جدی به زیرساخت‌های حیاتی شهر مانند راه‌آهن، خطوط مترو، پل‌ها، شبکه‌های آب و فاضلاب، گاز و برق، همچنین ساختمان‌ها و بناهای تاریخی می‌شود. فرونشست غیرقابل برگشت است و پس از وقوع، بازگرداندن زمین به حالت اولیه تقریباً غیرممکن است. فرونشست همین الان در حال وقوع است. ذرواقع هر روز که از برداشت بی‌رویه آب‌های زیرزمینی کاسته نشود، فرونشست نیز ادامه می‌یابد و آسیب‌های آن جدی‌تر می‌شود: «سفره‌های آب زیرزمینی استان تهران در وضعیت بسیار بحرانی قرار دارند و مدت‌هاست که ورودی آب به آن‌ها بسیار کمتر از برداشت است. دشت‌های شهریار، کرج، ری و ورامین هم اینک نیز بخش مهمی از قابلیت‌های طبیعی خود به‌عنوان آب‌خوان را از دست داده‌اند. عامل اصلی فرونشست، همین برداشت بی‌رویه از سفره‌های آب زیرزمینی برای مصارف شرب، کشاورزی و صنعتی است. با خالی شدن آب از خلل و فرج خاک، لایه‌های زیرین فشرده شده و زمین نشست می‌کند. اگر این روند ادامه یابد، ممکن است تا دو دهه آینده سفره‌های آب زیرزمینی استان تهران به‌طور کامل خشک شوند یا آنقدر افت پیدا کنند که دیگر امکان بهره‌برداری از آن‌ها وجود نخواهد داشت. باتوجه به خشکسالی‌های مداوم، افزایش جمعیت و عدم مدیریت صحیح منابع، پیش‌بینی می‌شود که وضعیت منابع آب تهران در پنج سال آینده بسیار سخت‌باشد. باتوجه به افت شدید و مداوم سفره‌ها، نمی‌توان انتظار داشت که این منابع برای مدت طولانی نیاز آبی استان را تأمین کنند. فرونشست و بحران آب زیرزمینی، بحران‌هایی نیستند که بتوان آن‌ها را به‌تعمیق انداخت، بلکه باید همین امروز برای مهار آن‌ها اقدام شود.»

او می‌گوید فرصت تهران برای حل مخاطرات خود به عوامل متعددی بستگی دارد و یک زمان‌بندی دقیق و مشخص برای مخاطرات مختلف آن قابل ارائه نیست؛ چون مشکل محوری در ریسک مخاطرات، وجود جمعیت بالا و در معرض آسیب و تراکم جمعیت در

از جنوب و جنوب‌غربی شهر غیرقابل سکونت شده است.» از نگاه او ایجاد یک شبکه اکولوژیک منسجم با اتصال فضاهاى سبز شهری به طبیعت اطراف، کنترل مصرف آب زیرزمینی، استفاده از فناوری‌های جدید برای تصفیه و استفاده مجدد از پساب‌ها، توسعه حمل‌ونقل عمومی پاک و غیرموتوری (مانند دوچرخه‌سواری) و محدودکردن تردد خودروهای فرسوده، اجرای طرح‌های تفکیک از مبدأ، بازیافت و کاهش تولید زباله و افزایش آگاهی و مشارکت شهروندان در حفاظت از محیط‌زیست شهری راهکاری برای برای بهبود زیست‌پذیری اکولوژیک تهران است: «تهران مانند بسیاری از شهرهای بزرگ دنیا هنوز فرصت دارد تا بایک تغییر رویکرد اساسی، از یک کلان‌شهر آلوده و ناپایدار به شهری پایدارتر تبدیل شود، اما نیازمند اراده جدی در سطح مدیریت شهری و مشارکت شهروندان است.»

تهران می‌تواند پایتخت بماند؟

زارع در پاسخ به این پرسش می‌گوید که ظرفیت اکولوژیک طبیعی تهران برای زیست حدود ۲/۵ میلیون نفر و با مهار آب سدهای برای حدود ۴/۵ میلیون نفر است، اما این ظرفیت مدت‌هاست پر شده و جمعیتی بالغ بر سه‌برابر آن در تهران و پیرامون آن ساکن شده‌اند: «تهران یکی از آلوده‌ترین شهرهای جهان است. پدیده‌هایی مانند وارونگی هوا و قرارگیری شهر در میان کوه‌ها، باعث می‌شود آلاینده‌ها در آسمان شهر حبس شوند. این موضوع سلامت مردم را به‌خطر می‌اندازد و هزینه‌های درمانی و بهداشتی را افزایش می‌دهد. از نگاه او تهران با بحران جدی آب مواجه است و افزایش جمعیت، فرسودگی شبکه‌های آبرسانی و تغییرات اقلیمی، مدیریت منابع آب را بسیار دشوار کرده است. ترافیک در تهران به یک معضل حل‌نشده تبدیل شده است. این ترافیک علاوه بر اتلاف وقت و انرژی شهروندان، باعث افزایش آلودگی هوا نیز می‌شود. زیرساخت‌های حمل‌ونقل عمومی هر چند در حال توسعه هستند، اما همچنان پاسخگوی نیازهای جمعیت میلیونی این شهر نیستند. تهران روی چندین گسل فعال در معرض خطر یک زلزله بزرگ در این شهر است و بافت فرسوده و غیرمقاوم در بسیاری از مناطق، در صورت وقوع زلزله، می‌تواند فاجعه‌ای انسانی به‌بار آورد. تراکم بالای جمعیت و نبود زیرساخت‌های لازم برای مدیریت بحران، موجب می‌شود امداد رسانی در صورت زلزله بزرگ بسیار دشوار باشد و به این ترتیب جمعیت ثابت حدود ۱۰ میلیون نفر در خود شهر و حدود ۱۴ میلیون نفر در محدوده کلان‌شهری، با تراکم بسیار بالایی روبه‌رو است. در این شرایط عضو فرهنگستان علوم معتقد است که این تراکم بالا باعث افزایش مشکلات اجتماعی، کاهش کیفیت زندگی و فشار مضاعف بر زیرساخت‌های شهری می‌شود؛ چون پدیده حاشیه‌نشینی در اطراف تهران به یک معضل بزرگ تبدیل شده و به‌تبع آن، آسیب‌های اجتماعی در این مناطق افزایش یافته است. او می‌گوید، پایتخت‌بودن تهران باعث شده تمام امکانات، فرصت‌های شغلی و مراکز سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در این شهر متمرکز شوند. این موضوع موجب مهاجرت از سایر نقاط کشور به تهران و تشدید مشکلات آن شده است. این تمرکزگرایی همچنین باعث عدم توسعه متوازن در سایر استان‌ها و مناطق کشور شده است.

انتقال پایتخت سیاسی؟

زارع مانند بسیاری از کارشناسان اعتقاد دارد که برای کاهش فشار بر تهران و ساماندهی این شهر انتقال پایتخت مهم‌ترین و البته پرهزینه‌ترین راهکار است که در دولت‌های مختلف مطرح شده است. با این کار، می‌توان بار جمعیتی و سیاسی را از تهران کاهش داد. انتقال مراکز اداری به‌جای انتقال کامل پایتخت، و جابه‌جایی برخی از وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی مهم به شهرهای دیگر از بار ترافیک و جمعیت تهران کاهش می‌دهد. ساخت و توسعه شهرهای جدید در اطراف تهران با هدف اسکان بخشی از جمعیت و کاهش تراکم، عملاً به گسترش مشکلات تهران منجر شده و با مشکل بی‌آبی موفقیت‌چندانی نداشته است؛ بنابراین تهران دیگر شهر مناسبی برای پایتخت نیست و باید تدابیری جدی برای کاهش فشار از روی آن در نظر گرفته شود.